IDEA

Velfærdspolitik for pårørende i Europa

Jon Kvist, Roskilde Universitetscenter

Pårørendedagen

4. februar 2019

Ballerup

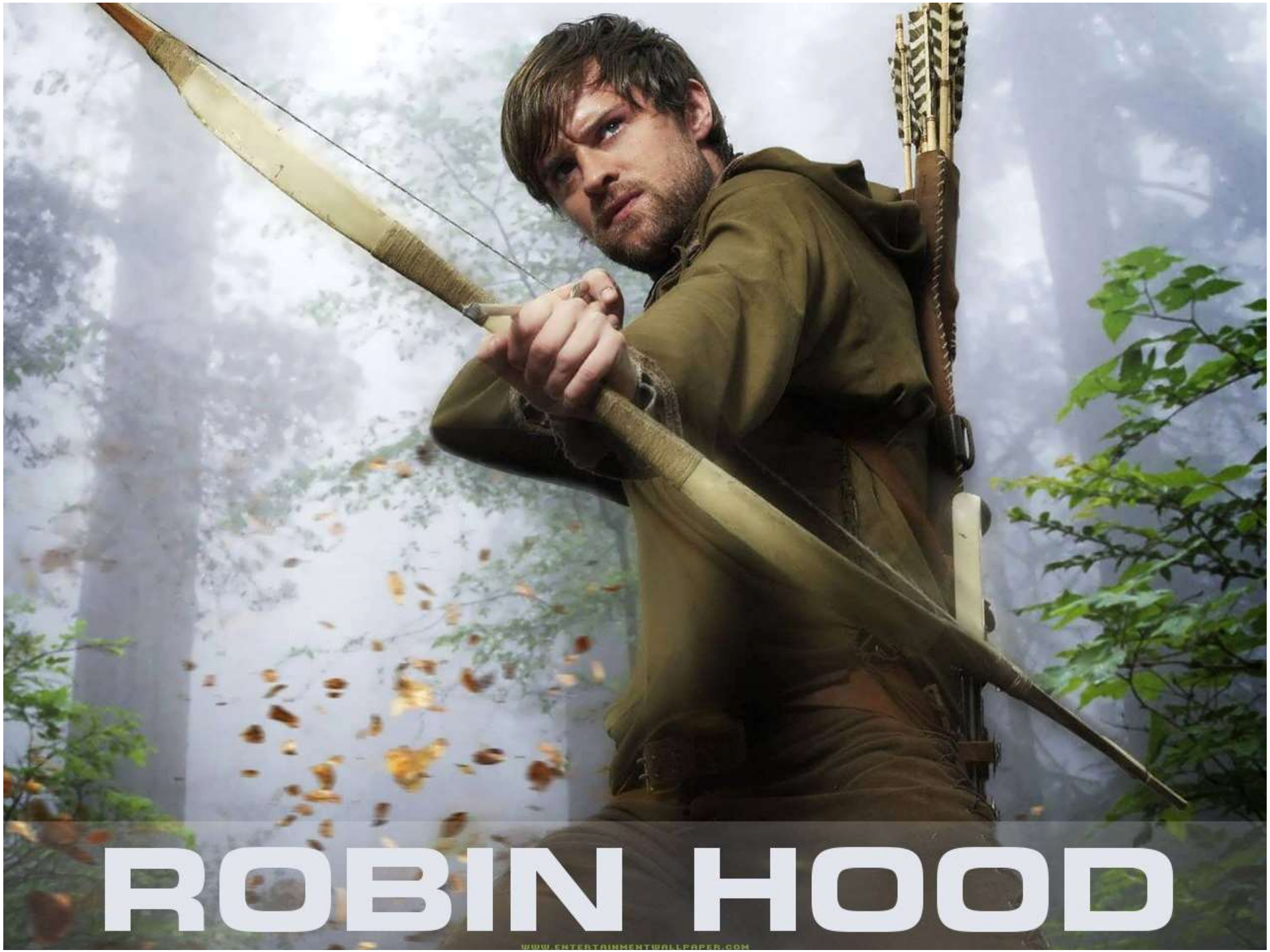
ROBIN HOOD
WWW.ENTERTAINMENTWALLPAPER.COM

Sociale forsikringsordninger

Mandlig hoved-
forsørgermodel

Nordisk velfærdspolitik

Mål

- Realisering af menneskelig potentiale
- Sikre lighed (kønslig, økonomisk, muligheder)
- Sikre individets autonomi

Midler

- Universel dækning af personer
- Omfattende ydelser fra vugge til grav
- Stat-individ
- Serviceydelser af høj kvalitet, ofte lokalt leveret
- Kontantydelser er høje nok til at deltage i et normalt accepteret liv

Spørgsmål

- Dækker den universelle, omfattende nordiske velfærdsmodel også pårørende?
- Har europæiske lande med andre velfærdsmodeller sikret bedre velfærd for pårørende?
- Noget vi kan lære af hinanden?

Indhold

- Hvad er pårørendes velfærd?
- EU's velfærdspolitik for pårørende
- Pårørendes velfærd i europæiske lande
- Afsluttende betragtninger

Kort sagt

- Meget lidt viden om pårørendes velfærd
- Endnu mindre viden om velfærdspolitik for pårørende
- Ganske få sammenlignende studier

VELFÆRDSPOLITIK FOR PÅRØRENDE

Levekårsundersøgelser

- Nordisk tradition for spørgeskemabaserede undersøgelser af befolkningens levevilkår med fokus på både **objektivt** målbare og **subjektivt** oplevede levevilkår.
- Livsbetingelser er afgørende for hvad man kan udrette og hvor meget velfærd man får
- Operationalisering af "det gode" og "det onde" liv (OECD Well-being, Sverige, Allardt)
- Politisk interessant: giver reformer mere eller mindre velfærd?

Fem vigtige forhold

- Ikke-materielle forhold
- Flere dimensioner
- Enhed: individ og husstand
- Tid
- Fordeling

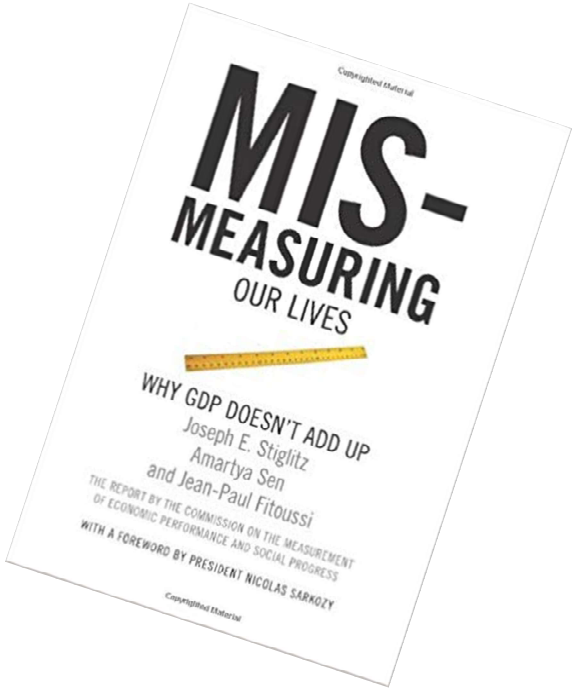

Ikke-materielle forhold

- Ikke kun penge
- Tid
- Service

Flere dimensioner

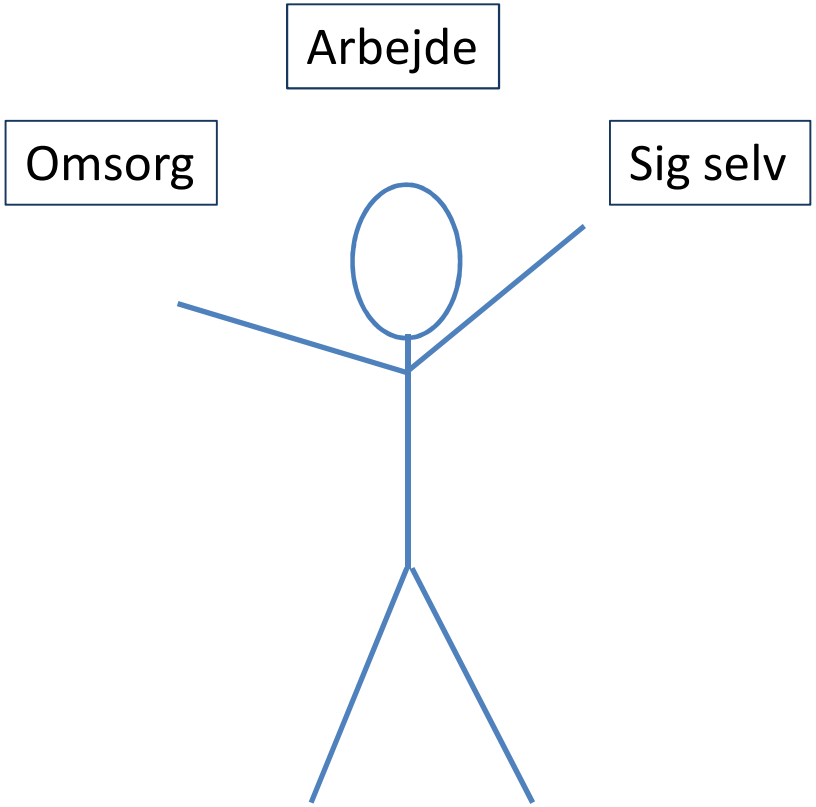

Enhed: Husholdningen med person med omsorgsbehov og pårørende

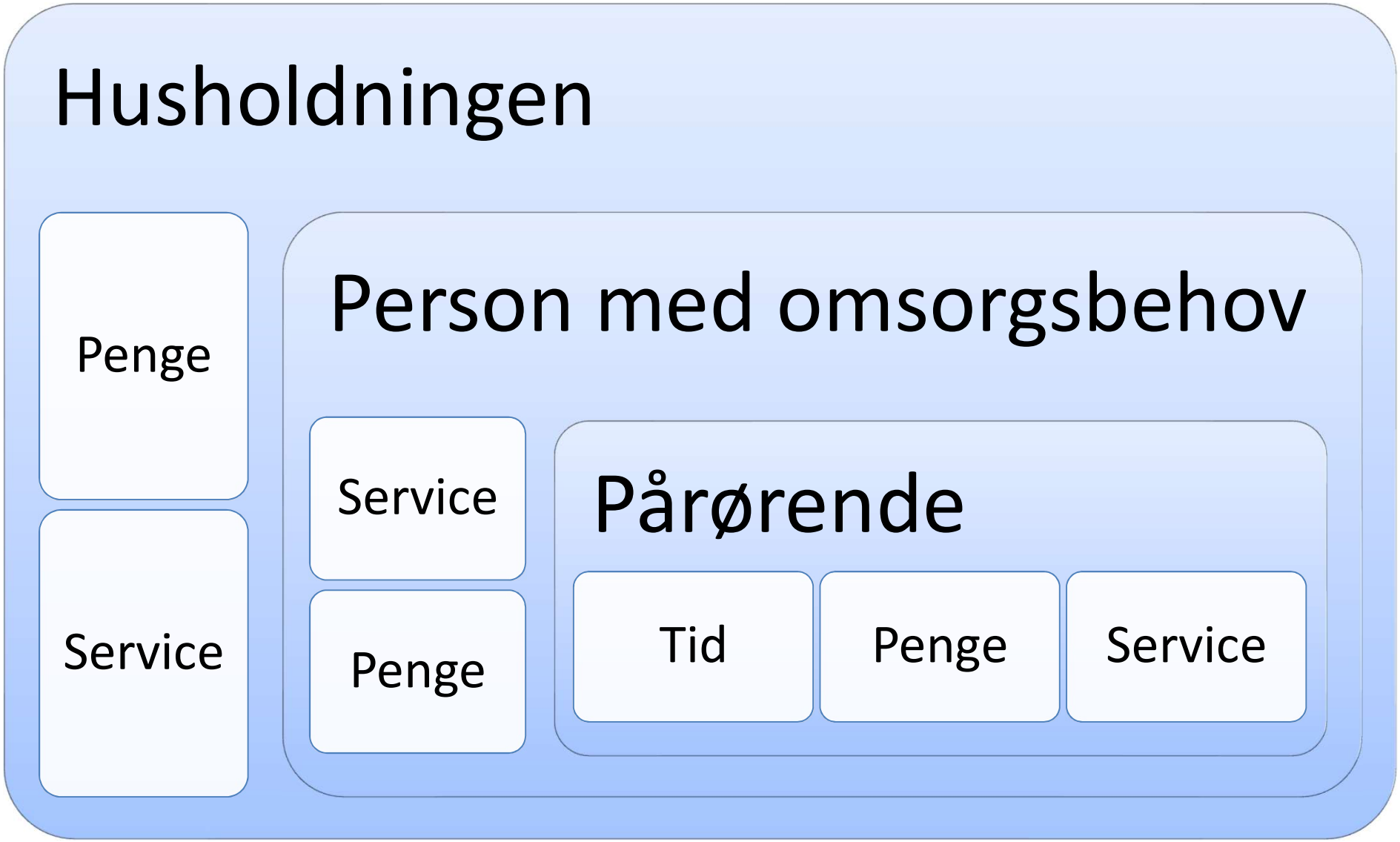

Pårørendestatus skifter over livet

- Børn
- Forældre
- Syge
- Personer med handicap
- Ældre

Fordeling

Alle lige?

- I arbejdsstyrken eller udenfor
- Lønmodtagere versus selvstændige
- Afhængig af familietype
- Afhængig af indkomst

Midler

- Målretning
- Behovstestning
- Aftrapning

EU’S VELFÆRDSPOLITIK FOR PÅRØRENDE

EU 2015 – En ny start

- Modernisere og tilpasse EU's juridiske og politiske rammer til:
  - at forældre med børn og andre pårørende til personer med omsorgsbehov bedre kan balancere omsorg med arbejde
  - at opmuntre til at mænd og kvinder mere ligeligt bruger social- og arbejdsmarkedspolitik, og
  - at styrke den kønslige ligestilling på arbejdsmarkedet

EU’s initiativer

- 2015 høringer
- 2016 status på pårørende velfærd i 35 europæiske lande
- 2019 forældreorlov, forhandlet på plads 24. januar 2019, giver to måneders orlov til hver forældre og fem årlige omsorgsdage, også til ældre og syge familiemedlemmer

VELFÆRDSPOLITIK FOR PÅRØRENDE I EUROPÆISKE LANDE

Ældreomsorg

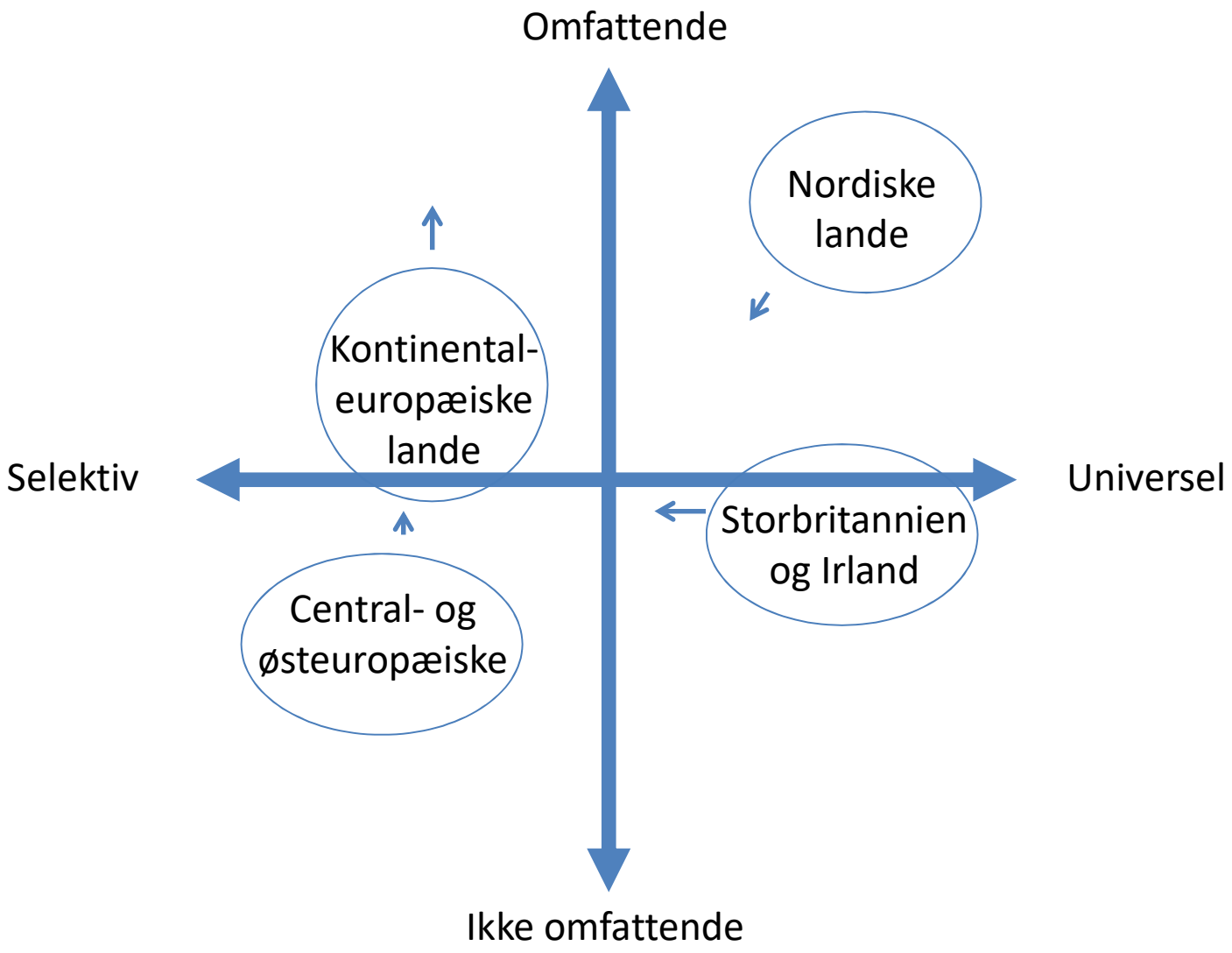

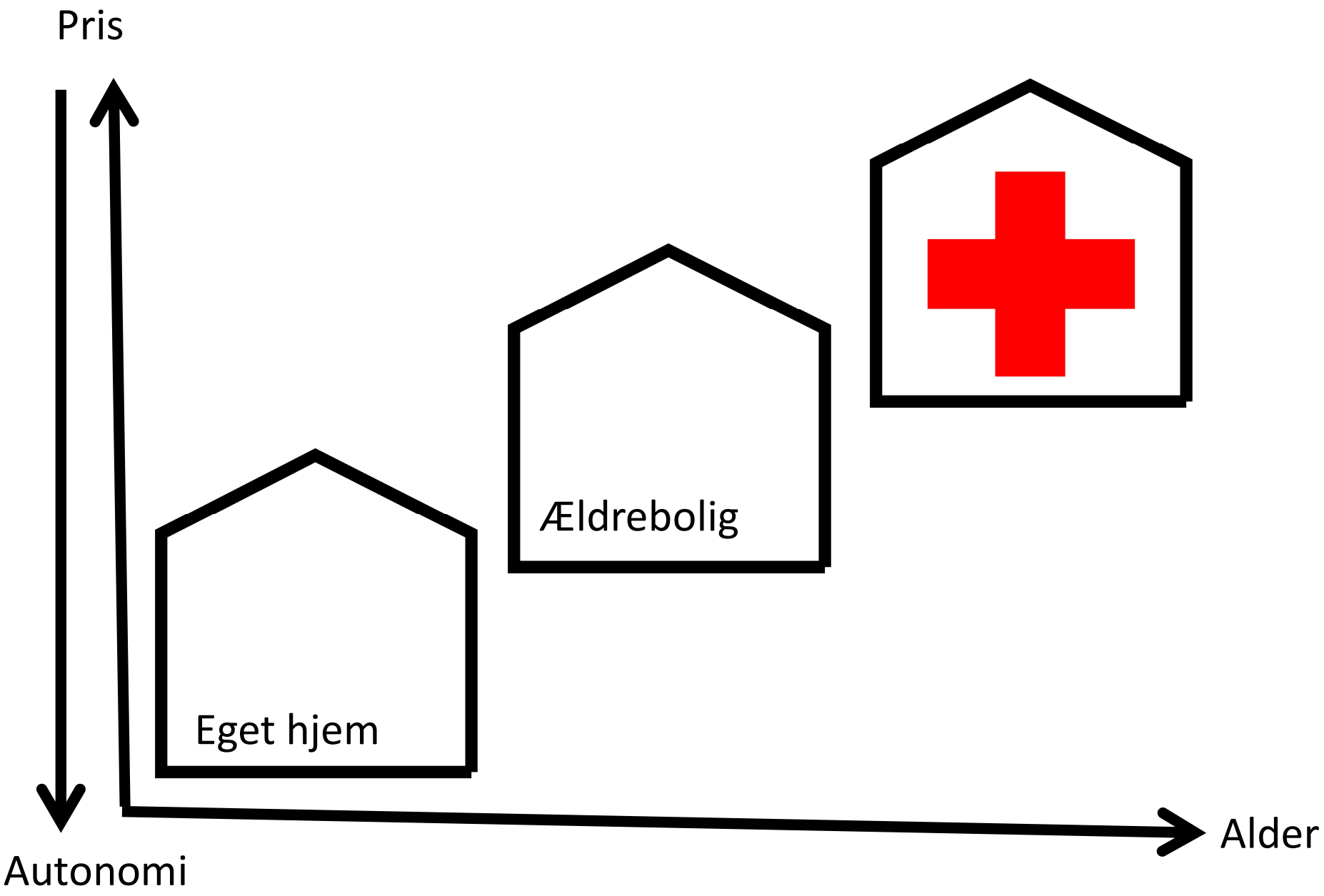
Pris
Autonomi
Alder
Eget hjem
Ældrebolig

Børneomsorg

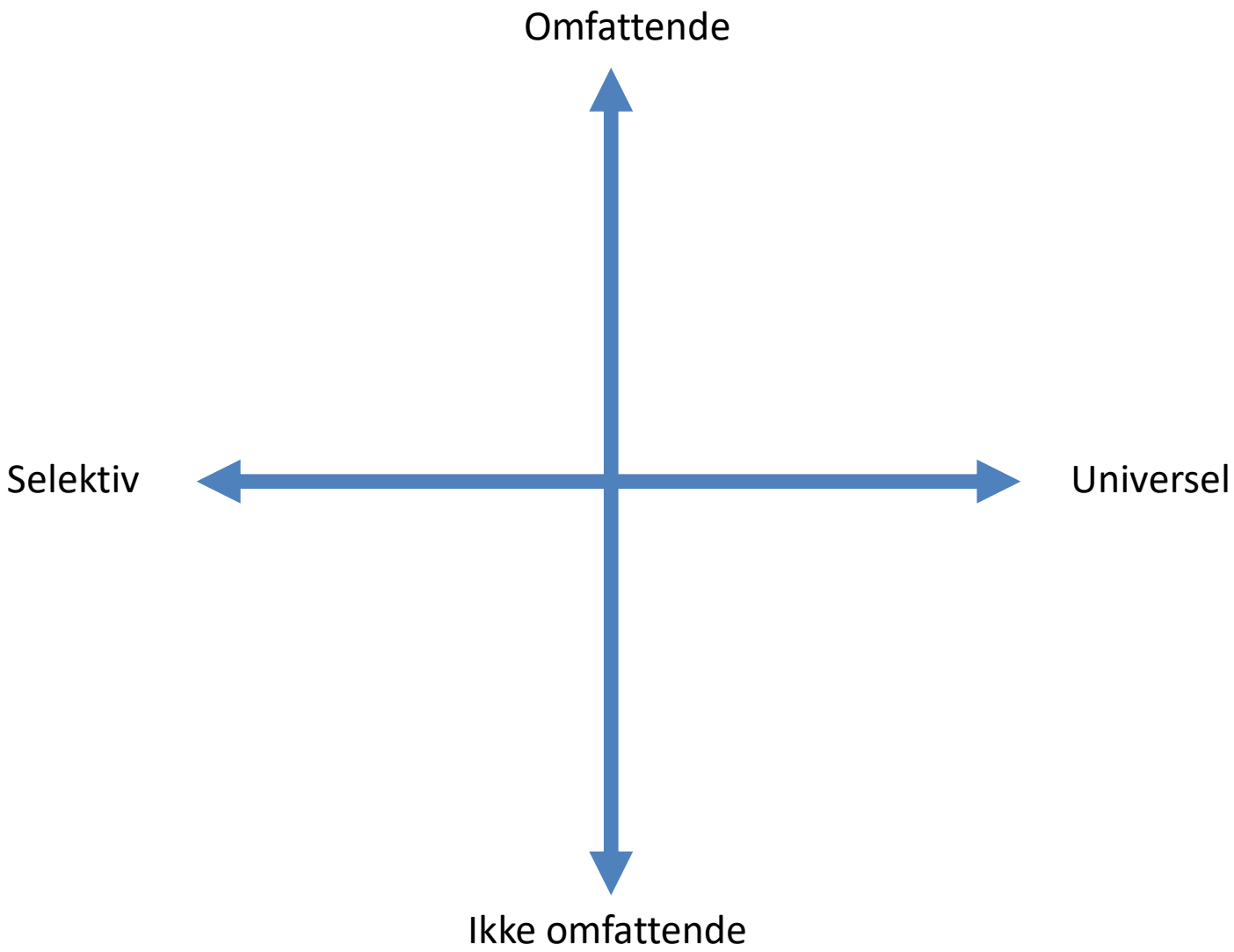

Omsorg for personer med handicap

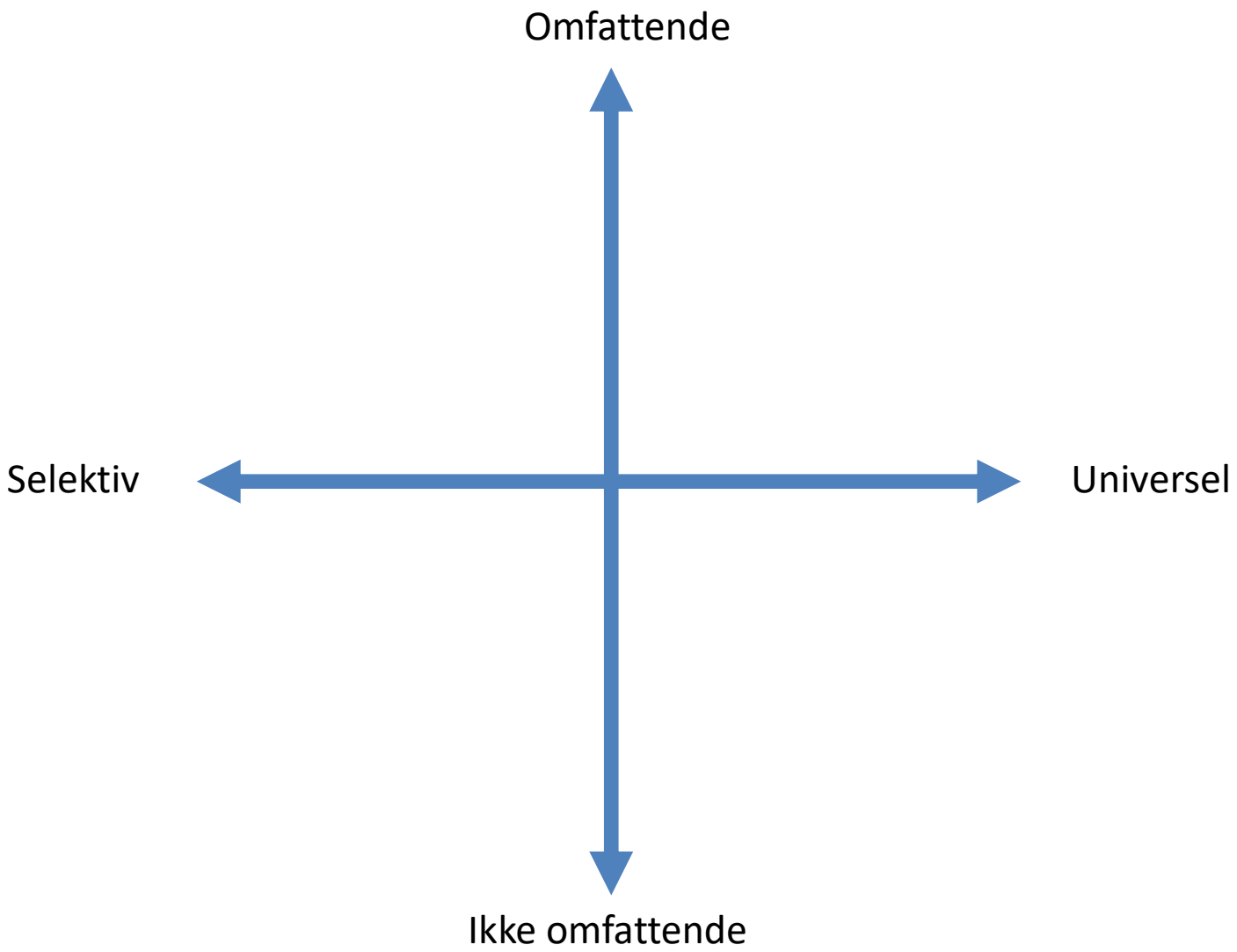

Omsorg til forældre med barn med sygdom eller med handicap

	Danmark	Finland		Island		Norge	Sverige
Ydelser	Kompensation for tabt arbejdsfortjeneste	Privat børne-pasningsydelse	Hjemme omsorgs-ydelse	Omsorgsydelse	Sygeløn	Plejeydelse (pleiepenger)	Børneomsorgsydelse (vårdbidrag)
Person-dækning	Forældre til børn med handicap		Forældre med førskolebørn	Forældre til børn	Lønmodtagere og forældre	Omsorgsgivere	Forældre til børn med særlige behov
Tildelings-kriterier	Barn må være permanent alvorlig syg eller have permanent og markant nedsat funktionsevne			Barn skal være alvorligt syg eller have et handicap	Barn skal være sygt eller have et handicap	Omsorg ved akut behov som barn alvorlige sygdom eller nærstående, der er terminal	Behov skyldes barnets sygdom eller handicap og varer mindst 6 md.
Udmåling	Maks. € 3,920 per md. Ingen maks. ydelsesperiode	€174,38 pr. md. Tillæg på maks. €146,64 pr. barn	€342.53 pr. Md. For barn under 3 år, yderligere €102,55 per ekstra barn under 3 år og €65,89 per barn over 3 år indtil skolealder Mulighed	92% af arbejdsløshe ds-dagpenge (€1.439) Op til barnets 18. års fødselsdag	Op til 80% af tidligere løn i op til 9 md. Varierer mellem sygekasser og delvist afhængig af anciennitet	Op til barns 18. års fødselsdag og maks. 60 dage for terminal	Beskattes

Orlov til omsorg for andre end børn

	Danmark		Finland	Island	Norge	Sverige	
Ydelser	Plejevederlag ved omsorg for terminal	Plejevederlag ved omsorg for kronisk, alvorligt syge			Plejeydelse (pleiepenger)	Pårørende-ydelse (Närståendepenning) ved omsorg for terminal	Omsorgsløn (anhöriganställning)
Person-dækning	Venner og familie				Omsorgsgivere	Nært stående til meget syg person	Familie-medlem-mer
Tildelings-kriterier	Uafhængig af arbejdsmarkeds-status				Omsorg for nærtstående, der er terminal	Læge-erklæring	
Udmåling	I arbejde: 1,5 gange sygedagpenge med loft på 1,5 gange maks. sygedagpenge Udenfor arbejdsmarkedet: ensartet beløb Ingen fast ydelsesperiode	Løn på €2.220 6 måneders ydelsesperiode med mulighed for forlængelse i 3 måneder			Maks. 60 dage	Op til 100 dage per person	Løn svarende til hjemme-hjælps
Andet	Kan deles af flere personer Ingen optjening af sociale	Kan opdeles i flere perioder af 1 måned (eller kortere, hvis			Omsorgsløn, lokal bestemt mulighed, udmålt efter tid og lav kommunal løn	Nærtstående er familie, venner, naboer og bekendte	Lokalt bestemt Beskattes og dækket af social

Aflastningsorlov

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ydelser	Aflastningsorlov*	Informel omsorgsstøtte	Aflastning	Aflastning (avlastning)	-
Persondækning	Omsorgsgivere	Omsorgsgivere	Forældre	Omsorgsgivere	
Tildelingskriterier	Ægtefæller, forældre og andre nærtstående omsorgsgivere	Drager omsorg for handicappet barn eller skrøbelig forældre	Diskretionær	Diskretionær	
Udmåling	Diskretionær (fx op til fem uger i Rudersdal hvor hver dag koster €20)	3 dage fri per md. (hjælp i hjem eller institution) Kommuner kan give flere dage og timer	(hjælp hos anden familie eller institution)	Diskretionær	
Andet	Ikke en egentlig aflastningsorlov. Men mulighed for at betale sig til aflastning er hvad vi har	Forsikret og optjener pensionsrettigheder Afløser kan være familie eller ven Kommunal praktisk hjælp til pårørende	Støttefamilier betales af kommune afhængig af omsorgsbehov	Begrænset take-up (8,000 i 2013), især blandt ældre	Personer med permanent, svært nedsatte funktionsevner kan få kortvarende ophold udenfor hjemmet

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Udfordringer

- Aldrende befolkning -> både flere med behov for omsorg og færre til at give omsorg
- Mere mangfoldig befolkning -> større forskelle mellem hvad og hvor meget kan forventes af pårørende

Konklusion

- Pårørendes velfærd overses i de fleste europæiske lande, herunder nordiske
- Bedre velfærdspolitik for forældre til børn og pårørende til personer med handicap end til andre pårørende
- Langt bedre orlov til omsorg end til sig selv
- Stor forskel på ydelsesniveau ved orlov ifbm. egen sygdom eller andres
- For at øge livskvalitet kunne aflastningsorlov introduceres eller forbedres i samtlige lande

Den generelle omsorg: Nordiske lande godt i førertrøjen

- Offentlig omsorg udbydes i hele landet
- Nemmere adgang til langvarig omsorg på tværs af sektorer og niveauer
- Ydelser gøres uafhængige af alder på person med omsorgsbehov -> mere retfærdig tildeling, og færre problemer med overgange fra barn til voksen i erhvervsaktiv alder og videre til alderdom

Krav til en moderne velfærdspolitik for pårørende

- Omsorgsydelser bør udover modtageren også indtænke pårørendes beskæftigelse og velfærd
- Introducere/styrke ydelser for **pårørende selv**, herunder:
  - Aflastning
  - Undervisning og træning
  - Rettigheder ift. det offentlige
  - Pårørende grupper
  - Rådgivning

God vind og tak for opmærksomheden!

Den nordiske velfærdsmodel for pårørende

Hvem du er pårørende til, hvornår du er født og hvor du bor er af stor betydning for din velfærd. Hvad køn og etnicitet du har er måske også af betydning. Undtagen bosted – og evt. antal børn – er disse forhold udenfor din egen beslutningskompetence

Den nordiske velfærdsstat søger – ideelt – at forbedre velfærd for alle og at bidrage til reduktion af medfødte uligheder, negativ social arv, kønsbestemt ulighed og andre former for ulighed.

Den nordiske velfærdsmodel betegnes ofte som en kvinde- og familievenlig velfærdsmodel. Men er det sandt?

Hvis modellen ikke er venlig overfor pårørende har dette alvorlige konsekvenser for kønsspørgsmål og familiers velfærd

Danmark: omfattende hjælp, men primært til personerne med omsorgsbehov, ikke de pårørende

- Personer med omsorgsbehov har ret til kompensation for funktionsnedsættelser grundet i sygdom eller handicap
- Pårørende ikke juridisk forpligtet til at tage sig af person med omsorgsbehov
- Lokal levering af de fleste ydelser, fx langvarig omsorg, personlige hjælpere og hjælpemidler
- Langvarig omsorg er både institutionel og i hjemmet
- Omsorgsorlov er for både familie, venner og bekendte til terminal eller alvorligt, kronisk syg person
- Person med omsorgsbehov kan ansætte personlige hjælpere og få hjælpemidler
- Fleste ydelser til pårørende ydes ikke af det offentlige, men af frivillige organisationer, fx patientorganisationer
- Manglende viden om pårørendes situation
- Generel antagelse at universelle, omfattende serviceydelser indenfor social- og sundhedsområdet bidrager til pårørendes arbejdsmarkedsdeltagelse og velfærd
- *Pårørende i Danmark* anbefaler bl.a. bedre juridisk anerkendelse og rettigheder til pårørende på forskellige områder, undervisningstilbud, pårørende konsulenter i alle kommuner og hospitaler, rettigheder til praktisk og psykologisk hjælp, samt indførsel af **pårørendedage**